

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อศึกษามลการใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

- 1.1 ความหมายและความสำคัญของการอ่าน
- 1.2 การแบ่งระดับความเข้าใจในการอ่าน
- 1.3 การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 1.4 ลักษณะของผู้ที่มีวิจารณญาณในการอ่าน
- 1.5 แนวทางในการสอนอ่านเพื่อส่งเสริมวิจารณญาณในการอ่าน
- 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน

- 2.1 ความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- 2.2 จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- 2.3 ประโยชน์ของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- 2.4 หลักในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- 2.5 แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

1.1 ความหมายและความสำคัญของการอ่าน

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอ่านได้กล่าวถึงการอ่านและอธิบายความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

บุช และ ฮิวเนอริ์ (Bush and Huebner.1970:4) ได้กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการคิด การที่ผู้อ่านออกเสียงสัญลักษณ์หรือตัวอักษรออกมาโดยที่

ไม่เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์หรืออักษร เหล่านั้นยังไม่ถือว่าเป็นการอ่านที่แท้จริง
หัวใจสำคัญของการอ่าน คือ การที่ผู้อ่านเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน โดยการนำ
สัญลักษณ์ที่อ่านไปสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของตนทำให้เกิดมโนภาพขึ้นในใจ ดังนั้น
การอ่านจึงเป็นกระบวนการที่มีพฤติกรรมเกิดขึ้น ซึ่งจะต้องมีทั้งการแปลความหมาย
สิ่งที่อ่าน การมีปฏิริยาต่อสิ่งที่อ่าน การมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน รวมทั้งการจัด
ระเบียบความคิด

ฮาร์ริส (Harris. 1970:3) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้กล่าวถึงความหมายของ
การอ่านไว้ว่าการอ่านคือการแปลความหมายสัญลักษณ์ที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้นแทนคำพูดให้ได้
ความหมายสมบูรณ์ ส่วน ดอลล์แมน (Dallman. 1960 : 18) มีความคิดเห็นว่า
การอ่านเป็นพฤติกรรมทางสายตาและกระบวนการคิด เขาได้แบ่งองค์ประกอบของการอ่าน
ออกเป็น 2 ประการ คือ การอ่านคำและรู้ความหมายของคำ (Word Recognition)
และการอ่านเพื่อจับใจความ (Comprehension)

หน่วยศึกษานี้เทคโนโลยีการฝึกหัด (2518: 1-2) ได้ให้ความหมาย
ของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิดและ
นำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเพียงเครื่องหมายแทนคำพูด และคำพูดก็เป็น
เพียงเสียงที่ใช้แทนของจริงอีกทีหนึ่ง เพราะฉะนั้นหัวใจสำคัญของการอ่านอยู่ที่ความเข้าใจ
ความหมายของคำ

จุฑามาศ สุวรรณโคตร (2519 : 27) ได้กล่าวถึงความหมายของ
การอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การรับรู้ข้อความ สิ่งพิมพ์ สิ่งที่เขียนขึ้น หรือการรู้
เครื่องหมายสื่อสารซึ่งมีความหมาย และสามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่าน โดยอาศัย
ประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้อ่านประกอบด้วย

จากความหมายของการอ่านข้างต้น พอจะสรุปความหมายของการอ่านว่า
การอ่าน คือ การแปลความสัญลักษณ์หรือตัวอักษรที่ใช้แทนคำพูด ให้ได้ความหมายอย่าง
สมบูรณ์ ประสบการณ์เดิมของผู้อ่านนับว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจความ-
หมายของสัญลักษณ์หรือตัวอักษรที่อ่าน การอ่านจึงเป็นกระบวนการที่มีพฤติกรรมเกิดขึ้น
เพราะในการอ่านแต่ละครั้งผู้อ่านจะต้องมีการรับรู้คำ เข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน
เข้าใจว่าผู้เขียนต้องการสื่อความหมายอย่างไร จะต้องคิดและมีปฏิริยาต่อสิ่งที่อ่าน

การอ่านมิใช่เป็นการรับรู้ค่าเพียงอย่างเดียว

สำหรับเรื่องความสำคัญของการอ่านนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้เน้นให้เห็นว่า การอ่านเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา ผู้ที่อ่านได้เร็ว เข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ตลอด จักว่าเป็นผู้มีความสามารถในการอ่านสูง ฮาฟเนอร์ (Hafner. 1967 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านในด้านการดำรงชีวิตว่าการอ่านจะช่วยได้เป็นอย่างดี เพราะการอ่านเป็นการสร้างประสบการณ์พื้นฐานและช่วยให้คนรู้จักแก้ปัญหา เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ทูซ (Tooze.1957:6) ได้ย้ำให้เห็นถึงคุณค่าของการอ่านไว้ว่า กิจกรรมด้านการอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนเองทุก ๆ ด้าน ทั้งในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ เพราะหนังสือย่อมประกอบไปด้วยประสบการณ์ ซึ่งนับว่าเป็นประสบการณ์ร่วมกันชั้นสูงสุดระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน

การอ่านแต่ละครั้งผู้อ่านย่อมมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน ซึ่งอาจแบ่งจุดมุ่งหมายในการอ่านได้ดังนี้

คูลเนอร์ (Cullner. 1959 :4-8) และมิลเลอร์ (Miller.1962 : 15) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านเพื่อจับใจความออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. อ่านเพื่อจับใจความคร่าว ๆ (Scanning or Skimming reading)
2. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ (Idea reading)
3. อ่านเพื่อสำรวจรายละเอียดและใจความสำคัญโดยทั่ว ๆ ไป (Exploratory reading)
4. อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Study reading)
5. อ่านเพื่อใช้วิจารณ์หาข้อดีข้อเสียของสิ่งที่อ่าน (Critical reading)
6. อ่านเพื่อการวิเคราะห์ข้อความหรือแนวคิดในเรื่องที่อ่าน (Analytical reading)

อัมพร สุขเกษม (2520 : 5) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายในการอ่านออกเป็น

3 ประเภท คือ

1. อ่านเพื่อความบันเทิง หรือพักผ่อน

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. อ่านเพื่อความรู้ ผู้อ่านจะต้องมีพื้นฐานในเรื่องที่อ่านพอสมควร และ
 ต้องมีการจับใจความสำคัญของเรื่อง มีการบันทึกไว้ และบางทีต้องอาศัยการท่องจำ

3. อ่านเพื่อเสริมสร้างความคิด ผู้อ่านต้องมีความรู้ในเรื่องที่อ่านเป็น
 อย่างดี ต้องตั้งคำถาม ถามตัวเองอยู่เสมอในขณะที่อ่าน แล้วตอบคำถามให้ตัวเอง
 จะเป็นการช่วยเสริมความคิดได้เป็นอย่างดี

1.2 การแบ่งระดับความเข้าใจในการอ่าน

ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่อ่านเป็นจุดมุ่งหมายขั้นพื้นฐานของการอ่าน
 ชาวลา แพร์ทกุล (2520 : 134) ได้กล่าวถึงความหมายของความเข้าใจไว้ว่า "ความ-
 เข้าใจ คือ ความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่าง
 สมเหตุสมผล ความเข้าใจเป็นสมรรถภาพขั้นต้นชนิดแรกของตัวปัญญา เป็นความพยายาม
 ของสมองที่จะคัดแปลง ปรับปรุง หรือเสริมแก่ความรู้เดิมให้มีรูปลักษณะใหม่ เพื่อนำไป
 ใช้กับสถานการณ์อื่นที่แปลกใหม่ออกไป แต่ยังมีอะไรบางอย่างคล้ายคลึงกับของเดิมอยู่บ้าง"
 และยังสามารถให้คำอธิบายถึงคุณสมบัติที่ทำให้เกิดความเข้าใจไว้ 4 ประการ คือ

1. รู้ความหมายและรายละเอียดย่อย ๆ ของเรื่องนั้นมาก่อน
2. รู้ความเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ย่อย ๆ เหล่านั้น
3. สามารถอธิบายสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยสำนวนภาษาของตนเองได้ สามารถ
 อธิบายเรื่องนั้นให้ผู้อื่นรู้ตาม ด้วยสำนวนภาษาของตนเอง ไม่ใช่ทุกคำอักษรในตำราหรือ
 หนังสือที่ตนอ่านมาแล้ว

4. เมื่อพบสิ่งที่มีสภาพทำนองเดียวกับที่เคยเรียนรู้มาแล้ว ก็สามารถ
 ตอบคำถามและอธิบายได้

นอกจากนี้ ชาวลา แพร์ทกุล(2520 : 134-135) ได้อธิบายถึงลักษณะ
 ของผู้ที่มีความเข้าใจอีกว่า ผู้ที่มีความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ จะต้องสามารถแสดง
 ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการต่อไปนี้ได้อย่างถูกต้อง คือ

1. สามารถแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น แปลความหมาย
 ของข้อความออกมาตามลักษณะและนัยของเรื่องราวนั้น ๆ ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกต้องและ
 ใช้ได้ก็สำหรับเรื่องราวนั้น ๆ โดยตรง

2. สามารถตีความหมายของ เรื่องนั้นได้ คือจับความสัมพันธ์ระหว่าง ส่วนย่อย ๆ ของเรื่องนั้น จนสามารถนำมากล่าวเป็นอีกแบบหนึ่งหรืออีกนัยหนึ่งได้

3. สามารถขยายความหมายและนัยของ เรื่องนั้น ๆ ให้กว้างไกลไปจาก สภาพข้อเท็จจริงที่มีอยู่เดิมได้ ข้อนี้จึงถือว่าเป็นขั้นสูงสุดของความเข้าใจ การจำแนกระดับของความเข้าใจในการอ่าน

เมื่อพิจารณาถึงทักษะต่าง ๆ ในการอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตามที่ นักการศึกษาและผู้สนใจเรื่อง การอ่านได้กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า การอ่านเพื่อความเข้าใจ เรื่องนั้นจะต้องอาศัยทักษะพื้นฐานหลายประการ เพื่อที่จะพัฒนาขึ้นมาเป็นความเข้าใจในการอ่านระดับต่าง ๆ มีผู้จำแนกระดับความเข้าใจในการอ่านไว้หลายระดับด้วยกัน

นิโคลาส (Nicolas 1973 : 30) ได้กล่าวถึงระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

1. การเข้าใจตามตัวหนังสือ (Literal Comprehension) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความหมายซึ่งแสดงไว้โดยตรง ด้วยถ้อยคำ ความคิด หรือ ประโยคต่าง ๆ ในใจความที่อ่าน

2. การตีความ (Interpretation) หมายถึง การเข้าใจความหมาย ที่ไม่ได้แสดงไว้โดยตรง ผู้อ่านจะต้องอาศัยการอ่านอย่างรอบคอบ ประมวลเรื่องราวต่าง ๆ แล้วนำมาสรุปความ ต้องอาศัยการพิจารณาถึงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น การคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น การเปรียบเทียบ ตลอดจนการมองเห็นความสัมพันธ์ของ เหตุการณ์ต่าง ๆ

3. การประเมินทัศนียภาพพินิจวิเคราะห์ (Critical Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาทัศนียภาพ เรื่องของคุณภาพ คุณค่า ความถูกต้องและความเป็นจริงของเรื่องราวต่าง ๆ ผู้อ่านจะต้องสามารถประเมินได้ว่า ผู้เขียนมี วัตถุประสงค์ในการเขียนอย่างไร และมีเหตุผลอย่างไร เช่น ผู้เขียนเขียนเพื่อความบันเทิง หรือให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ หรือเพื่อชักจูงให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตาม เป็นต้น

4. การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง การค้นหาและ แสดงออกซึ่งความคิดใหม่ ๆ อันเป็นผลจากการอ่าน

บุญเสริม ฤทธิภักดิ์ (2518:33) ได้กล่าวถึงระดับของความเข้าใจในการอ่านว่ามีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการอ่าน และความสามารถของผู้อ่าน แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับการอ่านหนังสือออก (Literal reading) เป็นระดับการอ่านหนังสือได้ อ่านแล้วรู้ว่าเป็นเรื่องอะไร เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร โดยที่ผู้อ่านจะได้รับความจำเป็นส่วนใหญ่

2. ระดับการอ่านแล้วแปลความ ตีความ และขยายความ (Interpretative reading) การอ่านในระดับนี้ผู้อ่านจะต้องใช้ความสามารถนอกเหนือไปจากการอ่านหนังสือออก คือต้องจำเรื่อง ต้องแปลความ ต้องขยายความ ซึ่งจัดว่าเป็นระดับความเข้าใจที่สูงกว่าระดับการอ่านหนังสือออก

3. การอ่านชั้นวิจารณ์ (Critical reading) การอ่านในระดับนี้ต้องใช้ความสามารถของสติปัญญาขั้นสูงสุด โดยอาศัยการอ่านระดับที่ 1 และระดับที่ 2 เป็นพื้นฐาน ต่อจากนั้นผู้อ่านจะต้องอาศัยประสบการณ์ของตน หรือความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่ามาช่วยตัดสินใจและวินิจฉัยเรื่องราวและข้อความอีกทีหนึ่ง

สมิธ (Smith, 1963 : 262-263) ได้แบ่งระดับในการอ่านเพื่อความเข้าใจไว้ 3 ระดับ คือ

1. การอ่านเข้าใจความหมายตามตัวอักษร (Literal Comprehension) คือ การอ่านในระดับที่ผู้อ่านเข้าใจความหมายขั้นต้นของคำ ความคิด หรือเนื้อความที่อ่านตามตัวอักษร

2. การอ่านชั้นตีความ (Interpretation) คือ การอ่านที่ผู้อ่านเข้าใจความหมายลึกซึ้งกว่าการอ่านในระดับที่เข้าใจความหมายตามตัวอักษร ในการอ่านชั้นตีความนั้นผู้อ่านจะต้องคาดคะเนความหมายที่มีกล่าวไว้โดยตรงในเนื้อความนั้น จะต้องรู้จักสรุปโดยอิงความในเรื่อง (drawing - inference) สรุปพากพิง (making generalization) ให้เหตุผล (reasoning cause and effect) คาดหรือเดาสิ่งที่จะเกิดขึ้นระหว่างเหตุการณ์ (speculating on what will happen next)

คาดการณ์ล่วงหน้า (anticipating what will happen next) ทดสอบความ-
 สำคัญของข้อความ เรื่องที่อ่าน หรือบทความ (detecting the significan of a
 statement, passage, or selection) เปรียบเทียบ (making comparisons)
 บอกจุดมุ่งหมายของผู้เขียนและแรงบันดาลใจของบุคคลในเรื่อง (Identifying the
 purpose of the writer and the motive of characters) นำประสม-
 การณ์ของตนเองมาใช้ในการอ่าน (associating personal experience with the
 reading context) สร้างจินตนาการที่มีชีวิตชีวา (forming sensory images)
 มีปฏิกิริยาทางอารมณ์ (experiencing emotional reactions) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม
 ในขั้นนี้ยังไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์แต่ประการใด

3. การอ่านโดยใช้วิจารณ์ (Critical reading) คือ การอ่านที่รวม
 ทักษะทั้งปวงในระดับการตีความและการประเมินเข้าใจ ซึ่งการประเมินก็คือการใช้ทักษะ
 ในการเข้าใจความหมายตามตัวอักษร ตีความตามที่อยู่เขียนจริงจะสื่อสารกับผู้อ่านและใช้
 วิจารณ์ไตร่ตรองประเมินคุณค่าคำพูดของผู้เขียน ซึ่งก็คือการอ่านแล้วคิด หรือใช้
 วิจารณ์เข้าช่วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่ถูกต้องถ่องแท้ตนเอง

สมิธ (Smith 1963 : 263) ยังได้กล่าวอีกว่า การอ่านโดยใช้วิจารณ์
 นั้น ควรจะรวมทักษะเบื้องต้นในการอ่านเข้าใจความหมายตามตัวอักษรและทักษะในการ-
 ประเมินทัศนคติ ค่านิยม ความเที่ยงตรง และความจริงของสิ่งพิมพ์ที่ได้อ่านเข้า
 ค่ายกัน

1.3 การอ่านอย่างมีวิจารณ์

การอ่านอย่างมีวิจารณ์ ถือว่าเป็นการอ่านในระดับสูงของลำดับขั้น
 ในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในการที่จะสอนให้นักเรียนมีทักษะใน
 ระดับนี้

คำจำกัดความคำว่า วิจารณ์ ความพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ปัญญาสามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง (ราชบัณฑิตย-
 สถาน : 2525 : 742)

ประเทิน มหาจันทร์ (2523 : 226) ได้กล่าวถึงการอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ (Critical reading) ว่าหมายถึง การอ่านที่ใช้ความคิดอย่างรอบคอบ โดยใช้วิจารณ์- ญาอย่างลึกซึ้ง เป็นการคิดที่มีต่อเรื่องราวที่ได้อ่านจากหนังสือ ผู้อ่านจะต้องใช้วิจารณ์- ญาในการทักสินความคิดของผู้เขียนว่าเขียนในลักษณะใดมากกว่าการที่จะเห็นก็เห็นชอบ ความความคิดของผู้เขียนโดยสิ้นเชิง การอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์มิใช่การอ่านเพื่อความ- เข้าใจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการความลึกซึ้งมากกว่านั้น คือจะต้องมีความเข้าใจ เรื่องราวที่อ่าน และต้องรู้จักประเมินความคิดของผู้เขียนซึ่งมิได้ระบุไว้ตรง ๆ โดยใช้ วิจารณ์ญาทักสินเอาเองตามความรู้ และประสบการณ์

ชวาล แพร์ทกุล (2518 : 83) ได้กล่าวว่า วิจารณ์ญา (Critical Thinking or Resoning) หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาไปทักสินหรือชี้ขาด เรื่องราวต่าง ๆ หรือความสามารถในการไล่เลียงหาเหตุผลเพื่อลงสรุปเป็นข้อยุติตาม วิธีการทางวิทยาศาสตร์

ระปะนีย์ นาครทรรพ และ ประภาศรี สีหอำไพ (2520 : 23) กล่าวว่า วิจารณ์ญา คือ การใช้สติปัญญาสันนิษฐานเหตุผล เลือกคิด เลือกเชื่อ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนช่วยคริทรองพิจารณาจากถ้อยถนองหาเหตุผลจากข้อเท็จจริง

ประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2520 : 148) อธิบายว่า การอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาคือ ความสามารถที่ใช้กลุยพินิจหาเหตุผล และพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้ ถูกต้อง สามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักเกณฑ์ และทักสินใจไว้ว่าเรื่องนั้น หรือ ตอนหนึ่งตอนใดของเรื่องนั้นผิดหรือถูก ก็หรือไม่ก็ สำคัญหรือไม่สำคัญ สามารถแยกแยะ ข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น และสามารถแยกความคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริงได้โดยใช้ ปัญญาและเหตุผลรวมทั้งความรู้ที่มีอยู่มาไตร่ตรองอีกด้วย เช่น สามารถวิพากษ์วิจารณ์ เรื่องนั้นได้ สามารถสรุปเปรียบเทียบได้หรือสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ได้ เป็นต้น

มิลเลอร์ (Miller. 1972 : 189) ให้ทัศนะว่าการอ่านโดยใช้วิจารณ์ญา เป็นกระบวนการอ่านขั้นสูงที่ผู้อ่านจะต้องประเมินค่าสิ่งที่อ่านโดยใช้เกณฑ์ที่เราได้สร้างสม

จากการอ่านที่ผ่านมาในอดีต หรือประสบการณ์จากภูมิหลัง เป็นเครื่องเปรียบเทียบ ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ คือผู้ที่รู้จักคิดโดยใช้วิจารณญาณนั่นเอง เขาย้ำว่า "การอ่านคือกระบวนการคิด" ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของสมิธ (Smith. 1963 : 263) ที่กล่าวว่า การอ่านโดยใช้วิจารณญาณ คือการอ่านที่คิดถึงไปพร้อม ๆ กัน และยังเสริมอีกว่า การอ่านโดยใช้วิจารณญาณนั้น เป็นกิจกรรมทางสมองระดับสูงที่สุดในการทำความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน การอ่านในระดับนี้ จะต้องอาศัยความเข้าใจจากการอ่านในขั้นต้น คือ การเข้าใจความหมายตัวอักษร สามารถตีความหมายที่ผู้เขียนมิได้ระบุไว้โดยตรงและใช้พื้นฐานจากสองขั้นดังกล่าว เป็นพื้นฐาน สำหรับการอ่านโดยใช้วิจารณญาณ ซึ่งจะต้องสืบสวนสอบสวนหาความจริง คิดนอกเหนือไปจากข้อความที่ปรากฏ รู้จักประเมินค่าทุก เกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่อ่านนั้นท้าทายให้เกิดความอยากรู้ สามารถตัดสินใจว่าข้อความนั้นเป็นความจริง ล้ำเอียง หรือน่าไว้วางใจเพียงใด ผู้อ่านเองมีความรู้สึกเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับผู้เขียนโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองช่วยในการตัดสินใจ นำข้อเท็จจริงที่กลั่นกรองแล้วจากแหล่งต่าง ๆ หรือผลลัพธ์จากเหตุผลที่สามารถชี้ให้เห็นความกระจ่างได้

จากความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะขั้นสูงของการอ่านเพื่อความเข้าใจ ผู้อ่านต้องสามารถใช้สติปัญญาศึกษาเหตุผลและนำความรู้ที่คลอจนประสบการณ์ของตนช่วยพิจารณาพิจารณาข้อความที่อ่านว่าเชื่อถือได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญ ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จะเห็นได้ว่า การอ่านระดับนี้ ผู้อ่านจะต้องใช้ความคิดควบคู่ไปกับการอ่านตลอดเวลา ทั้งในขั้นที่เกี่ยวกับเรื่องทีอ่านเกี่ยวกับผู้เขียน ซึ่งเท่ากับเป็นการฝึกฝนให้ผู้อ่านมีนิสัยใ้ใคร่รู้ ใคร่เรียน รู้จักคิดรอบคอบ ตัดสินเรื่องทีอ่านอย่างมีเหตุผล การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นการอ่านที่ใ้ประโยชน์แก่ตัวผู้อ่านและสังคม ชลธิรา สัตยวचना (2524 : 36) กล่าวไว้สรุปไว้ว่าความเป็นนักอ่านทีมีวิจารณญาณทำใ้บุคคลมีความรู้เท่าทันอดีต ฐัญหาของปัจจุบันและแสวงหาลู่ทาง เพื่ออนาคตทีถึงามกว่าเดิม ซึ่งจะส่งผลทีใ้กับประชาชนส่วนรวม เกิดทีใ้ได้รับการฝึกฝนใ้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและรู้จักใช้วิจารณญาณว่าสิ่งใ้ถูก สิ่งใ้ควร สิ่งใ้ไม่ควร ย่อมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมใ้ดี

1.4 ลักษณะของผู้ที่มีวิจรรณญาณในการอ่าน

การอ่านอย่างมีวิจรรณญาณเป็นการอ่านที่มีความสำคัญควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านระดับนี้ สำหรับพฤติกรรมหรือลักษณะที่แสดงออกซึ่งความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจรรณญาณนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดไว้ดังนี้

คอลลแมน (Collman 1960 : 195) ได้แสดงทัศนะว่าการอ่านอย่างมีวิจรรณญาณนั้น ผู้อ่านจะต้องคิด พิจารณา ทักสิน และประเมินค่าสิ่งที่อ่านด้วยความยุติธรรม พฤติกรรมต่าง ๆ ของความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจรรณญาณในทัศนะของคอลลแมนสรุปได้ ดังนี้

1. รู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
2. บอกได้ว่าเรื่องที่อ่านเป็นข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น
3. เข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียน
4. สรุปเรื่องราวที่อ่านได้
5. วิเคราะห์เรื่องราวที่กำลังอ่านอยู่ได้

เคอร์ (Durr.1967 : 145) เป็นนักการศึกษาอีกผู้หนึ่งที่แสดงความคิดเห็นคล้ายคลึงกับคอลลแมน เคอร์ได้แบ่งลักษณะของความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจรรณญาณออกเป็น 8 พฤติกรรม ดังนี้

1. สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นได้
2. สามารถคาดคะเนล่วงหน้าได้
3. ล่วงรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
4. สรุปเรื่องราวที่อ่านได้
5. วิเคราะห์เรื่องราวที่อ่านและโต้แย้งได้
6. สามารถบอกได้ว่าข้อความใดไม่สัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังอ่านอยู่ได้
7. พิจารณาความผิดพลาดในการให้เหตุผล
8. อนุมานเรื่องที่อ่านได้

แมคคี (Mackee . 1966 : 382-404) กล่าวว่า การอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณนั้น ผู้อ่านต้องเข้าใจเรื่องและสามารถตีความเรื่องรวมนั้นจนเข้าใจอย่าง
 ลึกซึ้ง แมคคีได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนที่มีความสามารถในการอ่าน
 อย่างมีวิจารณ์ญาณไว้ดังนี้

1. สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น
2. ล่วงรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
3. สรุปเรื่องราวที่อ่านได้
4. วิเคราะห์เรื่องราวที่อ่านได้
5. ทำนายผลที่จะเกิดขึ้นได้
6. รู้จุดมุ่งหมายของผู้เขียน
7. ตัดสินเรื่องที่อ่านโดยพิจารณาถึงภูมิหลังของผู้เขียน
8. จับความคิดสำคัญของผู้เขียนได้

เกอร์ทรูด (Gertrude.1959 : 328) ได้สรุปพฤติกรรมของการอ่าน
 อย่างมีวิจารณ์ญาณไว้ ดังนี้

1. ตัดสินข้อความที่เป็นข้อเท็จจริง และความคิดเห็นได้
2. รู้จุดประสงค์ของผู้เขียน
3. จำความหมายของคำได้
4. ลงความเห็น วินิจฉัยได้
5. เข้าใจสิ่งที่อ่านได้อย่างชัดเจน
6. วิเคราะห์โต้แย้งได้
7. ประเมินทัศนคติของผู้เขียนได้
8. ล่วงรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
9. รู้เทคนิคการเขียนจริงใจผู้อ่าน
10. แยกแยะองค์ประกอบของแบบการเขียนได้
11. บอกข้อความที่กำกวมได้
12. อนุมานสิ่งที่ผู้เขียนมิได้กล่าวไว้โดยตรงได้
13. ลำดับเรื่องที่อ่านได้

14. สรุปเรื่องที่อ่านได้
15. ทิศความเรื่องที่อ่านได้
16. เลือกความหมายของคำใดที่เหมาะสมกับข้อความที่อ่าน ในกรณี
ที่คำนั้นมีหลายความหมาย

จากการศึกษาข้อคิดเห็นของนักการศึกษาทั้งหลายมาแล้วพอสรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะเริ่มหลังจากที่ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง และสามารถตีความเรื่องรว่า นั้นจนเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ท่อจากนั้นจึงใช้ประสบการณ์พื้นฐาน รวมทั้งวิจารณญาณของตน ทำการวิเคราะห์ตัดสินและประเมินค่าสิ่งที่อ่านว่าถูกต้องตามความเป็นจริงเพียงใด มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ เรื่องที่อ่านนั้นเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนหรือเป็นการเสนอ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และผู้เขียนมีจุดประสงค์อย่างไรในการเขียน

1.5 แนวทางในการสอนอ่านเพื่อส่งเสริมการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และความเข้าใจ

นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่าน ครู เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการสอนอ่าน โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมความเข้าใจ ในการอ่านระดับต่าง ๆ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงของการอ่าน เพื่อความเข้าใจ ครูควรให้ความสนใจและส่งเสริมเป็นพิเศษ

จากการศึกษาคู่มือการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ศึกษาธิการ กระทรวง 2528 : 9) พบว่า ได้กำหนดจุดประสงค์ของการอ่าน สรุปได้ ดังนี้

ในด้านการอ่านนักเรียนสามารถอ่านได้ชัดเจน ถูกต้องอย่างรวดเร็วและ คล่องแคล่ว อ่านแล้วสามารถจับใจความ และรู้รสไพเราะของข้อความที่อ่าน รวมทั้ง อ่านทำนองเสนาะได้ มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักแหล่งวิทยาการเพื่อค้นหาคำความรู้ สามารถ ใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์เรื่องที่อ่านได้ และสามารถทราบเจตนาของผู้เขียน ตลอดจน นำข้อคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และยังได้ กล่าวไว้อีกด้วยว่า ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 จะมุ่งเน้นการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการ- เรียนรู้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะนักเรียนบางคนที่ยังเรียนจบแล้วออกไปประกอบอาชีพ จะได้อ่าน แบบเจาะจง เพื่อหาความรู้เฉพาะอย่างที่จะช่วยส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือช่วยให้

สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่วนผู้ที่มิมีโอกาสศึกษาคือ ทั้งในสายอาชีพหรือสายสามัญจะได้ใช้การอ่านเพื่อศึกษารายละเอียดจากวิชาการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนต่อได้ยิ่งขึ้น การอ่านเพื่อค้นคว้าหาความรู้เฉพาะอย่างที่เป็นต้องฝึกให้แก่นักเรียนระดับนี้ คือ

1. การอ่านเพื่อเก็บใจความสำคัญ
2. การอ่านอย่างมีวิจารณ์
3. การรักษาความจำในเนื้อหาที่สำคัญในการอ่าน
4. มีสมาธิในการอ่านและมีช่วงเวลาในการอ่านได้นาน

(ศึกษาศึกษา, กระทรวง 2528 : 54)

จากจุดประสงค์ของการอ่านข้างต้นจะเห็นว่า ได้กล่าวถึงการใช้วิจารณ์ในการอ่านไว้ชัดเจน และครูผู้สอนภาษาไทยจะต้องฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้วิจารณ์ในการอ่าน ประเทิน มหาจันทร์ (2523 : 228) สรุปว่านักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความพร้อมที่จะอ่านอย่างมีวิจารณ์ โดยให้เหตุผลประกอบดังนี้

1. เด็กระดับประถมศึกษาสามารถจำแนกได้ว่าอะไรเป็นเรื่องจริง อะไรเป็นเรื่องเท็จ อะไรเป็นเรื่องเหลวไหลหรือเพ้อฝัน การที่เด็กในระดับนี้สามารถรู้ได้เช่นนี้ แสดงว่าเด็กมีความพร้อมที่จะอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ เพราะเด็กสามารถตัดสินใจโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองในการประเมินค่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้
2. เด็กสามารถตัดสินใจว่าการกระทำใด เป็นการกระทำที่เป็นปกติวิสัย การกระทำใดเป็นการกระทำในเรื่องเทพนิยาย
3. เด็กสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับความยุติธรรม และความไม่ยุติธรรมในเรื่องที่อ่านได้ เช่น ในเรื่องที่ว่าตัวละครถูกลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม เด็กก็จะบอกได้ทันทีว่ายุติธรรมหรือไม่
4. เด็กสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับตัวละครในเรื่องได้ว่าบทบาทของตัวละคร เป็นไปอย่างสมจริงหรือไม่ ตัวละครตัวใดแสดงบทบาทไม่สมจริง
5. เด็กสามารถประเมินความเหมาะสมของชื่อเรื่องได้ เมื่อได้อ่านเนื้อเรื่อง

จบแล้ว

6. เด็กสามารถเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ในเรื่องที่อ่านได้ เช่น ความถูกต้อง ความไม่ถูกต้อง ความซื่อสัตย์ ความไม่ซื่อสัตย์ ความรวย ความจน ความงงงาม ความน่าเกลียด

7. เด็กมีความคุ้นเคยกับภาษาที่แสดงถึงการเปรียบเทียบ ซึ่งมีใช้อยู่โดยทั่วไป ทั้งในวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ตลอดจนการพูดในชีวิตประจำวัน

สำหรับแนวทางในการส่งเสริมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้อ่านต้องใช้ความคิดพิจารณาเรื่องราว เพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านอย่างลึกซึ้ง ใช้ความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านในการเข้าใจว่า สิ่งใดผิด สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ ซึ่งความสามารถที่จะตัดสินใจเรื่องดังกล่าว ผู้อ่านจะต้องมีประสบการณ์กว้างขวาง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการฝึกหัดเพื่อการอ่านประเภทนี้ โดยการเลือกข้อความที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน ซึ่งกล่าวถึงเรื่องเดียวกันและมีจุดประสงค์ในการเขียนต่างกัน เช่น เขียนเพื่อการโฆษณาขายสินค้า กับเขียนเพื่อเสนอข้อเท็จจริง แล้วให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบโดยการค้นหาข้อความเรื่องเดียวกัน แต่เขียนโดยผู้เขียนคนอื่น ก่อจากนั้นจึงนำเรื่องมาอภิปรายร่วมกัน หลังจากนั้น ครูจะต้องอธิบายข้อความเหล่านั้นให้ชัดเจน เด็กจะได้นำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าควรเชื่อเลือกเชื่อข้อความประเภทใด (ประเทิน มหาพันธ์ 2523 : 231)

สมเชาว์ ชาทินฤคม (2527 : 20-21) ได้รวบรวมข้อเสนอแนะของนักการศึกษาหลายท่าน ซึ่งกล่าวถึงแนวทางในการสอนอ่านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้สรุปได้ดังนี้

ซิงเกอร์และรัคเคิล (Singer and Ruddell , 1980) กล่าวว่าในการสอนอ่านเพื่อพัฒนาวิจารณญาณนั้น ครูควรฝึกฝนนักเรียนในเรื่องต่อไปนี้

1. ฝึกการวางเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อใช้ตัดสินเรื่องที่อ่าน
2. ฝึกให้นักเรียนมีทัศนคติต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับตัวนักเรียนเอง
3. ฝึกให้รู้จักการวิเคราะห์ถึงแนวการเขียนแสดงความคิดเห็น

ฮูเอลแมน (Huelman, 1969) ได้เสนอแนะว่าครูอาจจะใช้หนังสือพิมพ์ วารสาร บทบรรณาธิการ และการ์ตูนไปสอนอ่านระดับวิเคราะห์วิจารณ์แก่ผู้เรียน

รัสเซล (Russell, 1963) ยืนยันว่าการจัดการเรียนการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม ก็มีส่วนอย่างมากในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

สเปซ และ สเปซ (Spache and Spache, 1969) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณประสบผลสำเร็จ คือวิธีการถามคำถามของครูผู้สอน ครูจะต้องเตรียมคำถามซึ่งนักเรียนต้องอาศัยการวิเคราะห์และประเมินเพื่อตอบคำถามนั้น เมื่อนักเรียนได้ฝึกคิดและตอบคำถามลักษณะดังกล่าวบ่อย ๆ ย่อมทำให้นักเรียนรู้จักการคิดและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องทีอ่านได้ดียิ่งขึ้น

ฮิลแมน (Heilman, 1971) ได้เสนอการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสรุปได้ดังนี้

1. ให้มีการใช้แบบฝึกที่เหมาะสมเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ในการสอนอ่าน
2. ครูควรสอนคำศัพท์ใหม่หรือคำศัพท์ยากแก่นักเรียนก่อนลงมือสอน
3. จัดเนื้อหาที่จะให้นักเรียนอ่านให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในรายวิชาอื่น ๆ
4. สอนเรื่องโครงสร้างของประโยค ลักษณะของปริเฉท (paragraph) ตลอดจนการเรียบเรียงความคิดของเรื่องทีอ่าน
5. สอนการลำดับเรื่อง ลีลาการเขียน และเหตุผลที่แสดงออกมา
6. ฝึกให้มีประสบการณ์ในการคิดอยู่เสมอ
7. ฝึกให้อ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย
8. ฝึกให้รู้จักวิเคราะห์สิ่งที่ไม่มีความจริง การโฆษณาชวนเชื่อและอคติข้อล้าเอียงต่าง ๆ
9. ฝึกให้มีเจตคติสงสัยและใคร่ไต่ถามสิ่งทีอ่านอยู่เสมอ

ปริศนา ชุทธสุวรรณ (2527 : 20) ได้กล่าวถึงการสอนอ่านเพื่อฝึกวิจารณญาณของสแตรง (Strang, 1967) ไว้ว่า โปรแกรมในการสอนอ่านโดยใช้วิจารณญาณจะต้องเป็นโปรแกรมที่เหมาะสมกับวัย ทำท่ายความสามารถ กระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้ สนุกสนาน และการฝึกควรมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์

วนิกา ภักติชาติ (2518 : 6) ได้กล่าวถึงการอ่านว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทักษะหลายด้านด้วยกันคือ ความเข้าใจความหมายของศัพท์ ความเข้าใจเนื้อเรื่อง การรู้จักคิดในขณะที่อ่าน ทักษะเหล่านี้มีใช้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง ครูจะต้องเป็นผู้สร้าง และฝึกทักษะให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน การที่นักเรียนรู้จักคิดในขณะที่อ่านนั้นก็คือ การใช้วิจารณญาณในการอ่านนั่นเอง นักการศึกษา ได้ให้ข้อคิดเห็นและแนวทางที่จะฝึกให้เด็กเกิดทักษะดังกล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ความเข้าใจความหมายของศัพท์ รัสเซล (Russell . 1961 : 284 - 287) ได้แนะนำการจัดประสบการณ์เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำศัพท์ไว้ดังนี้

คือ

1. กิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้นควรสอดคล้องกับภูมิหลังหรือประสบการณ์ของนักเรียน
2. การใช้สื่อทัศนวัสดุ
3. การให้นักเรียนเห็นการใช้คำนั้น ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ
4. การอธิบายของครู
5. ครูอ่านหนังสือหรือเล่าเรื่องให้นักเรียนฟัง
6. อุปกรณ์ที่ใช้ควร เป็นอุปกรณ์ที่นักเรียนช่วยกันทำขึ้น
7. เน้นให้นักเรียน เกิดความสนใจในคำนั้น
8. ให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการอ่านอย่างกว้างขวาง
9. ให้นักเรียนใช้พจนานุกรม
10. ให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาคำที่เป็นคำพูด
11. ให้นักเรียนศึกษาคำโดยตรง เช่น การวิเคราะห์คำ

ก้อ สวัสดิภาพนิชัย (2505 : 110) มีความเห็นว่านักเรียน เรียนคำใหม่ ๆ

ได้ดังนี้

1. อาศัยภาพประกอบ
2. อาศัยความสำคัญของประโยคและเนื้อเรื่อง เป็นเครื่อง เคารความหมาย
3. อาศัยรูปคำเป็น เครื่องช่วยในการ เคารความหมายของคำ
4. อาศัยพจนานุกรมเพื่อค้นคำแปล

2. การอธิบายความหมายของคำเปรียบเทียบ

คุณสมบัติอย่างหนึ่งของผู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณก็คือ ควรเป็นผู้ที่ขบคิด ข้อสังเกตหรือยกคำพังเพย สุภาษิตที่ให้เหตุผลขัดแย้งกันเป็นเครื่องพิจารณาหรือนำมาสู่ การอภิปราย เช่น "ข้า ๆ ไก่อปราเลมงาม" กับ "น้ำขึ้นให้รีบตัก" ครูควรฝึกให้ นักเรียนหาเหตุผลสนับสนุนเรื่องราวที่กล่าวถึงและหาประเด็นที่ขัดแย้ง นำมาสู่การพิจารณา และอภิปรายร่วมกัน (บันลือ พฤษะวัน 2522 : 148)

ประเทิน มหาพันธ์ (2523 : 234-235) กล่าวถึงการทำความเข้าใจคำที่ แสดงการเปรียบเทียบไว้ว่า การทำความเข้าใจคำที่แสดงการเปรียบเทียบจัดว่าเป็น ความสามารถอย่างหนึ่งของผู้อ่าน ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีการเปรียบเทียบอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดจินตนาการที่กว้างไกล เกิดภาพพจน์ไปตามภาษาที่บรรยายไว้ ดังนั้นใน การอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ (Critical Reading) ผู้อ่านจำเป็นต้องมีความสามารถในการ ทำความเข้าใจคำที่ผู้เขียนใช้ในการเปรียบเทียบจึงจะทำให้การอ่านเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ เขาได้ยกตัวอย่างข้อความที่ควรนำมาฝึกเพื่อให้ได้รู้จักความหมายของคำ- เปรียบเทียบไว้ เช่น "เวลาล่วงไปอย่างรวดเร็วเหมือนตึกปึก" "ภายในห้องประชุม เจียวก๊อบ หัวใจของเขาเต้นคุ่มตามราวกันเสียงตึกกลอง" และ "เสียงม้าเหล็กหือเหยียด ไปตามรางราวกับเสียงฟ้าลั่น"

3. การสรุปใจความสำคัญ

นิตยา ปานทิพย์ (2524 : 16) ได้สรุปความคิดเห็นของนักการศึกษา เกี่ยวกับการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพว่าต้องมีประสิทธิภาพในด้านความเร็ว การเก็บใจ- ความสำคัญ การย่อหรือสรุปใจความสำคัญของเรื่อง และต้องมีความเข้าใจในการอ่าน เพราะความเข้าใจเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการอ่านทุกชนิด เมื่อผู้อ่านเข้าใจเรื่องราว ที่อ่านได้อย่างแจ่มแจ้ง จะสามารถรวบรวมความคิดในสิ่งที่อ่านได้

คอว์สัน (Dawson . 1959 : 177) ได้ให้แนวทางเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง และสรุปใจความสำคัญไว้ดังนี้

1. สอนให้นักเรียนเข้าใจคำ กลุ่มคำ ประโยค และข้อความสั้น ๆ

2. ฝึกให้นักเรียนสามารถจับความสำคัญได้ โดยการตั้งคำถามให้นักเรียนคิดถึงเรื่องทีอ่านไปแล้วทั้งหมด เช่น เรื่องนี้เกี่ยวกับอะไร สอนว่าอย่างไร
3. ฝึกให้อ่านเพื่อคาดการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป หรือแก้ปัญหาโดยการเล่าเรื่องแล้วทิ้งท้ายให้นักเรียนทายต่อไปว่าจะเป็นอย่างไ หรือดำเนินเรื่องให้ถึงจุด ๆ หนึ่งแล้วให้นักเรียนคิดวิพากษ์วิจารณ์ หรือแก้ปัญหาเองจะช่วยให้จับใจความได้ดี
4. ฝึกให้อ่านโดยกำหนดคิหัวข้อการให้รู้เรื่องอะไรบ้าง
5. ฝึกให้อ่านเพื่อให้มีจินตนาการเพิ่มขึ้น โดยให้ดูภาพหรือสิ่งอื่นที่ช่วยผ่านประสาททั้งห้า
6. ฝึกให้อ่านเพื่อทราบการจัดระเบียบ หรือแนวการจัดลำดับความของ ผู้เขียน
7. ฝึกให้อ่านเพื่อสังเกตรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกัน โดยกำหนดให้อ่านและวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่อ่าน

4. การจึลลำดับเรื่องทีอ่าน

การสอนอ่านเพื่อกำหนดลำดับเหตุการณ์ (Identifying Sequence) ควรฝึกให้นักเรียนใช้ความรู้ของตนในการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามประสมการณ์ของตน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นตามลำดับเช่นเดียวกับในเรื่องที่ตนอ่าน วิธีที่จะฝึกการจึลลำดับกระทำไ้ ดังนี้

1. อ่านเรื่องให้เด็กฟังแล้วให้เรียงรูปภาพให้เป็นไปตามลำดับของเหตุการณ์ในเรื่องนั้น
2. เขียนวิธีทำอาหารหรือกิจวัตรประจำวันลงในแถบประโยค แล้วให้นักเรียนเรียงลำดับตามประสมการณ์ของตน หลังจากนั้นครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนเรียงแถบประโยคเสียใหม่ให้เป็นเนื้อเรื่องที่ครูอ่านให้ฟัง แล้วนำมาเปรียบเทียบับประสมการณ์หรือลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในชีวิตประจำวัน
3. ครูอ่านเนื้อเรื่องให้นักเรียนฟังหรือให้นักเรียนอ่านเองก็ได้ ซึ่งเนื้อเรื่องนั้นไ้เรียงไว้ตามลำดับเหตุการณ์ ให้นักเรียนเรียงลำดับเหตุการณ์เสียใหม่ตามเหตุผลของนักเรียน ทั้งนี้เพราะประสมการณ์พื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนไม่เหมือนกัน (อำไพ มัชฌมาน 2524 : 21)

5. วิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้เขียนว่าต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างไร

สำหรับการส่งเสริมทักษะนี้ อ้อยทิพย์ รุจิเรช (2524 : 21-22) ได้สรุปข้อเสนอแนะของ บูมสเตอร์ (Burmester, 1974) และ บาร์เรทท์ (Barrett, 1974) ไว้ดังนี้

1. ผู้อ่านจะต้องสามารถเกาะข้อเท็จจริงเพิ่มจากที่ผู้เขียนเขียนเอาไว้ ซึ่งจะทำให้เข้าใจความน่าสนใจหรือประทับใจมาก
2. ผู้อ่านจะต้องสามารถบอกได้ถึงใจความสำคัญ แก่นของเรื่อง หรือ คติธรรมที่มีได้กล่าวไว้ชัดเจนในเรื่อง
3. ผู้อ่านจะต้องสามารถคาดเดาว่าการกระทำหรือเหตุการณ์ใดอาจเกิดขึ้นได้ระหว่างการกระทำหรือเหตุการณ์สองอย่างที่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในเรื่อง โดยสามารถกล่าวถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้ หรือจะต้องบอกว่าอะไรเกิดขึ้นแล้วตั้งแต่ตอนต้นของเรื่อง โดยที่ผู้เขียนมิได้บอกไว้

โอภาส สุกใส (2521 : 62) ได้กล่าวถึงทักษะในการจับวิธีการเขียนและจุดมุ่งหมายของการเขียนไว้ว่า ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเสนอเรื่องของงานเขียนประเภทต่าง ๆ เข้าใจถึงวิธีการลำดับเรื่อง การดำเนินเรื่อง การขยาย-ความคิด การอ้างเหตุผล วิธีการสร้างภาพพจน์ในเรื่อง และความสามารถในการจับความมุ่งหมายของการเขียน

6. วิเคราะห์ข้อความที่อ่านว่าเป็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือการโฆษณาชวนเชื่อ แนวทางในการพัฒนาทักษะนี้ อ้อยทิพย์ รุจิเรช (2524 : 20) ได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะของ บาร์เรทท์ (Barrett, 1974) ไว้ว่า การที่จะพัฒนาทักษะนี้ได้นั้นผู้อ่านควรจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ความหมายของคำว่า ข้อเท็จจริง (fact) ความคิดเห็น (Opinion) การตัดสิน (judgement) เหตุ (cause) ผล (effect) ความจริง (reality) เรื่องจากจินตนาการ (Fantasy) เป็นต้น
2. เห็นความแตกต่างของเรื่องว่าเรื่องใดเป็นข่าวสาร เรื่องใดเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ หรือเรื่องใดเป็นวรรณคดี โดยผู้อ่านควรแยกแยะได้เอง

7. การประเมินความเหมาะสมที่บุคคลในเรื่องที่อ่านปฏิบัติ

แนวทางในการพัฒนาทักษะนี้ อ้อยทิพย์ รุจิเวช (2524 : 22) ได้สรุปข้อเสนอแนะของบาร์เรตต์ (Barrett, 1974) ไว้ดังนี้

1. ผู้อ่านจะต้องสามารถกล่าวถึงลักษณะของตัวละคร โดยอาศัยพื้นฐานจากหลักฐานที่มีอยู่ในเรื่อง
2. ผู้อ่านจะต้องสามารถเดาความรู้สึกของตัวละครได้
3. ผู้อ่านจะต้องสามารถบอกความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับบุคคลอื่น ๆ และบอกความสัมพันธ์กับเวลาและสถานที่ได้
4. ผู้อ่านจะต้องบอกได้ว่า การที่ตัวละครคิดและแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมานั้นมีสาเหตุมาจากอะไร มีเหตุผลหรือไม่

8. การประเมินคุณค่าของ เรื่องที่อ่านได้ว่าสมเหตุสมผล เชื่อถือได้ และ ถูกต้องหรือไม่

อ่ำไพ มัชฌมาน (2525 : 24) ได้กล่าวถึงการประเมินค่าสิ่งที่อ่าน (Evaluating What is Read) สรุปได้ดังนี้

ผู้อ่านเป็นจำนวนมากยังขาดความรอบคอบ เขายอมรับความคิดที่ปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษพิมพ์ เพราะคิดว่าความคิดนั้นได้รับการพิมพ์เผยแพร่ การฝึกให้ผู้อ่านรู้จักประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับจากการอ่านนั้นควรเริ่มฝึกตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อเขาจะได้พัฒนานิสัยการอ่านค่านนี้ ก่อนที่จะยอมรับความคิดใด ๆ เหล่านั้น จะต้องใช้ความคิดพิจารณาว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดเป็นความจริง สิ่งใดเป็นความคิดเห็น น่าเชื่อถือได้เพียงใด ครูสามารถฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะดังกล่าวได้โดยอาศัยกิจกรรมต่อไปนี้

1. อ่านเรื่องเทพนิยาย (Fairy tales) หรือเรื่องที่น่าจะเป็นไปได้ในชีวิตรจริง (make - believe stories) ให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนตัดสินว่าเรื่องไหนเกิดขึ้นได้ในชีวิตรจริง ให้นักเรียนบอกเหตุผลประกอบ
2. รวบรวมข่าวเดียวกันจากหลาย ๆ แหล่ง เช่น จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนิตยสารต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนนำข่าวนั้นมาเปรียบเทียบกันว่ามีสาระตรงกันหรือขัดแย้งกัน ผู้เขียนมีความลำเอียงหรือไม่

3. นำคำโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนมาให้อ่าน แล้วอภิปรายถึงวิธีการและการใช้คำโฆษณาเพื่อจูงใจให้คล้อยตามด้วยวิธีการต่าง ๆ ครูอาจจะให้นักเรียนลองหัดเขียนโฆษณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมี
 วิจารณญาณ มีดังนี้

วรนารถ วัชรราช (2519 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การสร้าง
 บทเรียนโปรแกรมเรื่องการอ่านเอาเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดย
 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 บท คือ ความหมายของการอ่าน การอ่านจับใจความสำคัญ
 และการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับเรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น มุ่งส่งเสริม
 ในด้านความรู้เหตุผล ความคิดไตร่ตรอง คติสอนใจที่ได้จากเรื่องที่อ่าน และลักษณะ
 ประจำตัวของตัวละคร ผลการวิจัยพบว่าหลังจากใช้บทเรียนโปรแกรมแล้ว นักเรียนมี
 คะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมี
 พัฒนาการในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

พัชรินทร์ พัฒนาศักดิ์ (2528 : 68-69) ทำการวิจัยแบบทดลอง
 เรื่อง "การพัฒนาระบบการสอนข่าวและเหตุการณ์สำหรับนักเรียนชั้น ป.6" และศึกษา
 เปรียบเทียบผลของความคิรวบยอกค้ำนความมีวิจารณ์ญาณ และความสนใจต่อข่าวและ
 เหตุการณ์ของนักเรียนชั้น ป.4 ระหว่างนักเรียนที่ครูสอนตามแผนการสอนปกติของกระทรวง
 ศึกษาธิการกับนักเรียนที่ครูสอนด้วยระบบการสอนที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิรวบยอกค้ำนความมีวิจารณ์ญาณ และความสนใจต่อข่าวและ
 เหตุการณ์ที่ครูสอนตามปกติ และที่ครูสอนด้วยระบบการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความแตกต่างกัน
 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้ระบบการสอนข่าวและเหตุการณ์ที่พัฒนาขึ้น
 กับนักเรียนที่ครูสอนตามปกติมีพัฒนาการความคิรวบยอกค้ำนความมีวิจารณ์ญาณ และ
 ความสนใจต่อข่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงว่าหลังจากใช้ระบบการสอนข่าวและเหตุการณ์ที่ครูสร้างขึ้น นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดรวบยอดด้านความมีวิจารณญาณ และความสนใจข่าวและเหตุการณ์เพิ่มขึ้น

กาวิกสัน (Davidson. 1971 : 6273-A) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามของครูกับคำตอบของนักเรียนในขณะที่มีกิจกรรมการอ่านแบบธรรมชาติกับการอ่านแบบใช้ความคิดขณะที่อ่าน โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนในระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 90 คน ที่มีระดับการเรียนอยู่ในระดับสูง ปานกลาง และต่ำ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกให้คิดอยู่เสมอ มีแนวโน้มที่จะตอบคำถามไปในรูปเชิงวิจารณ์ และพอใจที่จะแสดงความคิดเห็นของตนออกมา ส่วนนักเรียนที่อ่านแบบธรรมชาติโดยไม่ค่อยได้ใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง ก็จะตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องได้ แต่มีแนวโน้มที่ขาดความคิดสร้างสรรค์ และไม่คอยแสดงความคิดเห็นของตนออกมา ทั้งนี้ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพฤติกรรมการครูและนักเรียน 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

นอยส์ (Noyce .1971 : 4017-A) ได้ศึกษาถึงผลการจัดสอนโดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องจูงใจ (Persuasive Communication) ในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งได้แก่ทักษะเหล่านี้คือ (ก) ความสามารถในการรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ (ข) ความสามารถในการรู้ถึงเทคนิคการเขียนจูงใจผู้อ่าน (ค) ความสามารถในการวิเคราะห์โต้แย้ง (ง) ความสามารถในการพิจารณาถึงหลักฐานของเรื่องที่อ่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นนักเรียน ระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 ห้องเรียน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้ทดลองสอนในวิชาสังคมศึกษา และสอนกลุ่มทดลองด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมจัดสอนตามปกติ ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนเกี่ยวกับการใช้การสื่อสาร เป็นเครื่องจูงใจมีผลในการพัฒนาทักษะความสามารถในการรู้ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ และการพิจารณาถึงหลักฐานของสิ่งที่อ่าน จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการอ่านทั่ว ๆ ไป กับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่ไม่เหมือนกัน

เลเดอร์ (Lederer . 1980 : 3916-A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการอ่านโดยใช้วิธีการฉายภาพกับตัวทำนาย 5 ประการ โดยทำการศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นปีที่ 6 ที่มีสติปัญญาดี ฐานะปานกลาง ว่าตัวทำนาย 5 ประการ คือ ระดับสติปัญญา เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน ความสามารถในการเขียน และความสามารถในการพูด จะมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้ทักษะการอ่านโดยใช้วิธีการฉายภาพหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านสูงจะมีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับความสามารถในการใช้ทักษะการอ่านโดยใช้วิธีการฉายภาพ ส่วนตัวทำนายอื่น มีผลไม่มากนัก

เอลโม (Elmo . 1981 : 3971-A) ได้ศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิธีการฉายภาพ เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มโดยมีผู้นำ" เพื่อหาว่าวิธีใดจะดีที่สุดที่จะทำให้เกิดวิธีการฉายภาพในการอ่าน โดยสุ่มนักเรียนระดับ 8 มา 120 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและควบคุม กลุ่มละ 60 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ของทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในกลุ่มทดลองนักเรียนจะมีแนวโน้มในก้านความคิดวิจฉฉัยเข้าใจศัพท์มากกว่ากลุ่มควบคุม

วิลเลียม (William . 1981 : 3877-A) ได้ศึกษาเรื่อง "พัฒนาการในการอ่านอย่างมีวิธีการฉายภาพของนักเรียนระดับ 3-6" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการทางก้านการศึกษการอ่านอย่างมีวิธีการฉายภาพ สร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการศึกษการอ่านอย่างมีวิธีการฉายภาพ สำหรับนักเรียนระดับ 3 - 6 และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเกี่ยวกับการศึกษการอ่านอย่างมีวิธีการฉายภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แบบทดสอบที่สร้างขึ้นสามารถพัฒนาการศึกษการอ่านอย่างมีวิธีการฉายภาพ ความสามารถในการอ่านสามารถประเมินได้ และขบวนการพัฒนาการศึกษการอ่านอย่างมีวิธีการฉายภาพ สามารถกำหนดแน่นอนได้

สุปรียา มาลาภาณุจัน (2523 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างใช้วิธีการฉายภาพก่อนและหลังการใช้แบบฝึกอย่างมีวิธีการฉายภาพ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช" ผลการวิจัยพบว่าหลังการฝึกแล้ว นักศึกษามีความสามารถในการอ่านต่างจากก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ในทางที่ดีขึ้น

เชาวนีย์ เกิดเพทางค์ (2524 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัย เรื่อง

"เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างใช้วิจารณญาณ โดยใช่แบบฝึกและไม่ใช้แบบฝึก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2" โดยทดลองกับนักเรียนโรงเรียนบางใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 29 คน ผลการวิจัยพบว่าหลังการฝึกแล้วนักเรียนที่เรียนโดยใช่แบบฝึกมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมี วิจารณญาณแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้ใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทาง ที่ดีขึ้น

สุนทรี ประเสริฐศรี (2526 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัย เรื่อง

"การสร้างแบบฝึกทักษะความเข้าใจในการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ผลการวิจัย พบว่าแบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 79.75/78.84 คะแนนที่ได้รับจากการทดสอบ ก่อนและหลังการฝึกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในทางที่ดีขึ้น และคะแนนของ นักเรียนหญิงและนักเรียนชายไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุภวรรณ เล็กวิไล (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง

"การสร้างแบบฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ" โดยใช้กลุ่มทดลองจำนวน 78 คน ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกมี ประสิทธิภาพ 80.01/80.25 ความก้าวหน้าทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ก่อนฝึกและหลังฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบ ว่าผลสัมฤทธิ์ทางความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ฉวีวรรณ สิทธิปาน (2526 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัย เรื่อง

"การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย" โดยใช้กลุ่มทดลอง จำนวน 80 คน ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึก ที่สร้างขึ้นมีประ สิทธิภาพ 80.92/81.00 คะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการฝึก ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และคะแนนระหว่างนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายไม่- แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน

2.1 ความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ริเดน (Riden . 1959 : 104) ได้กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมไว้ว่า กิจกรรม คือ การกระทำใด ๆ ที่ครูและนักเรียนจัดทำขึ้นภายในชั่วโมงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนง่ายต่อความเข้าใจบทเรียน

จรินทร์ ชานีรัตน์ (2517 : 11) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมไว้ว่า กิจกรรม หมายถึง สภาพการเรียนรู้ใด ๆ ที่เด็กได้กระทำด้วยความเต็มใจทั้งทางสมองและทางกาย เพื่อเป็นการสนองความต้องการของผู้กระทำให้บรรลุจุดหมาย

วิษ บรจรจ (2516 : 131) กล่าวว่า กิจกรรม คือ การให้นักเรียนได้กระทำการต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น ได้พูด ได้ถาม ได้อภิปราย ค้นคว้า เล่านิทาน แสดงละคร วาดภาพ ทัศนธาตุ ฯลฯ ได้สนุกสนาน รื่นเริง

จากความหมายของกิจกรรมข้างต้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า กิจกรรม หมายถึง การกระทำหรือสภาพการณ์เรียนรู้ที่ครูและนักเรียนจัดทำขึ้นด้วยความเต็มใจ เพื่อสนองความต้องการและช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างง่าย และได้รับความสนุกสนาน

สำหรับความหมายของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนั้น อักษร รุ่งมณี (2525 : 51) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ทั้งร่างกายและสมองในการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การเล่านิทาน การอ่านนิทาน การแสดงละคร เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในการอ่าน

ริเดน (Riden . 1959 : 105) กล่าวว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง กิจกรรมที่ครูจัดให้แก่ นักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่อ่าน ทำให้การเรียนการสอนอ่านเกิดความสนุกสนาน และมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนเพิ่มขึ้น

2.2 จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

บันลือ พุทชะวัน (2521 : 125-127) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูในการส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือ และได้กล่าวถึงจุดประสงค์ในการส่งเสริมการอ่าน สรุป

7. ช่วยจูงใจและเร้าความสนใจของนักเรียน
8. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคี รู้จักการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน
9. ช่วยฝึกความรับผิดชอบ และฝึกให้นักเรียนได้รู้จักปฏิบัติตามกฎเกณฑ์
10. ช่วยให้ครูได้เห็นพฤติกรรมของ เด็กได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
11. ใช้เป็นกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เสริมบทเรียน และสรุปบทเรียน

สำหรับการแบ่งประเภทของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนั้น อักษร รุ่งมี (2525 : 22) กล่าวว่า กิตยวดี บุญเชื้อ ได้แบ่งกิจกรรมส่งเสริมการอ่านภาษาไทย ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมประกอบการสอน เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนต้องจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนาน และเกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด
2. กิจกรรมเสริมบทเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้สอน ควรจัดให้ผู้เรียน เพื่อเสริมบทเรียนแต่ละเรื่องให้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. กิจกรรมอิสระ เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนน่าจะจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีพัฒนาการ และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนให้มากที่สุด

2.4 หลักในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสม ซึ่งอาจจะยึดหลักของเปอร์เก้ (Purkey .19 66 : 99-103) ที่ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทายความสามารถของเด็ก
2. บรรยากาศที่ส่งเสริมและเน้นความสำเร็จของผู้เรียน
3. บรรยากาศที่แสดงถึงการยอมรับนับถือ เชื่อถือซึ่งกันและกัน

4. บรรยายภาพที่อบอุ่น เป็นกันเอง
5. บรรยายภาพที่ส่งเสริมความเป็นอิสระของนักเรียน
6. บรรยายภาพที่มีระเบียบวินัยและหน้าที่

นอกจากจะสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมแล้ว ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบรรยากาศที่จัดไว้ด้วย

บลูม (Bloom . 1971 : 48-50) กล่าวถึงวิธีสอนที่ช่วยให้เกิดการเรียน เพื่อรู้แจ้งไว้ 6 วิธี ดังนี้

1. การเรียนแบบแบ่งกลุ่ม (Group Study) คือ การให้นักเรียนเรียนร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ เด็กเก่งได้ช่วยเด็กอ่อน ซึ่งโดยวิธีนี้จะทำให้เด็กที่เรียนกันเป็นกลุ่ม ได้ความรู้ไปพอ ๆ กัน เพราะเมื่อมีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้กันก็จะเป็นการกระจายความรู้

2. การใช้ระบบช่วยสอนพิเศษ (Tutorial Help) อาจเป็นการที่ครูช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล สำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนเพื่อให้ทันเพื่อน หรืออาจให้นักเรียนเก่งช่วยนักเรียนอ่อนตัวต่อตัวได้

3. ตำราเรียน (Text Books) ควรมีตำราเรียนหลาย ๆ แบบให้เหมาะสมกับนักเรียน เพราะเด็กพวกหนึ่งอาจจะอ่านแบบหนึ่งเข้าใจ แต่อาจจะอ่านอีกแบบหนึ่งไม่เข้าใจ ดังนั้นเราสามารถจัดแบบเรียนไว้หลาย ๆ ชนิด ให้เลือกก็จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้ดีขึ้น

4. แบบฝึกหัดเสริมทักษะหรือแบบเรียนด้วยตนเอง (Workbooks and Programmed Instruction Units) สิ่งนี้นักเรียนทำด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะให้เด็กอ่อนไปฝึกหัดให้ทันเพื่อนหรือเสริมทักษะให้เด็กเก่งในขณะที่ครูสอนซ่อมเสริมให้เด็กอ่อน

5. คู่มือโสตทัศนศึกษา และเกมทางวิชาการ (Audiovisual Methods and Academic Games) เป็นเครื่องมือและวิธีการในการสอนที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้จริงได้ดีขึ้น และสามารถทำให้นักเรียนได้เรียนตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล หรือให้เรียนร่วมกันได้ รวมทั้งยังเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนได้ดียิ่งขึ้น

6. นักเรียนจะต้องเป็นผู้กระทำในการเรียน คือให้มีกิจกรรมของนักเรียนให้มากและกิจกรรมนั้นจะต้องมุ่งตรงไปยังจุดประสงค์ในการเรียนเรื่องนั้น ๆ อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา

บันลือ พฤษะวัน (2521 : 125-129) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการอ่านว่า เป็นหัวใจสำคัญในการสอนของครู เพราะความรับผิดชอบในหน้าที่เกี่ยวกับการสอนอ่านมิได้สิ้นสุดลงที่การสอนให้เด็กอ่านหนังสือได้เท่านั้น หน้าที่อีกส่วนหนึ่งคือ การส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือตามลำพัง เพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษา ความสนใจ และนิสัยรักการอ่าน ซึ่งมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. การส่งเสริมความสามารถในการอ่าน นักเรียนจะมีความสามารถในการอ่านหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีสอนของครู นักเรียนที่ได้รับการฝึกการสอนที่ดีจะมีพื้นฐานในการอ่านดีกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึก การสอน ที่ไม่ถูกวิธี แนวทางที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการอ่าน มีดังนี้

1. ครูควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ ไม่ใช้การสอนแบบเดียว วิธีเดียว
2. ครูควรมีการเสริมกำลังใจ เมื่อเด็กประสบความสำเร็จในการอ่าน
3. ครูควรเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นหรือได้รับประโยชน์จากการอ่าน
4. ครูควรเลือกหนังสือที่มีลักษณะตรงกับความสนใจของเด็ก เช่น หนังสือที่มีคำคล้องจองง่าย ๆ

2. การส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่าน โดยวิธีดังต่อไปนี้

1. จัดหาหนังสือที่ดีและเหมาะสมกับเด็กให้มากพอ
2. หาที่หรือมุมหนังสือให้อ่าน หยิบง่าย ไม่วางระเบียบที่เข้มงวดเกินไป ซึ่งเมื่อเด็กทำงานเสร็จมีเวลาก็หยิบอ่านได้
3. ช่วยชี้ชวน ชักนำไปให้อ่าน โดยวิธีแสดงหนังสือใหม่ที่นำเสนอใจเล่าเรื่องบางตอนที่ดี ๆ สนุก ๆ ล่อใจให้เด็กหาอ่านเอง

4. กำหนดหรือมอบหมายงานประเภทกองอ่านต้องค้นคว้าบ้าง เช่น หานิทานมาเล่า ย่อเรื่อง ตัดป้ายนิเทศ เป็นต้น
 5. ประสานงานกับผู้ปกครองทางบ้าน เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน แนะนำให้ผู้ปกครองหาหนังสือให้เด็ก ให้เวลาเด็กในการอ่านบ้างหรือคอยให้ความสนใจ เป็นต้น
3. การส่งเสริมในเรื่องความเข้าใจในการอ่าน ซึ่งทำได้หลาย

วิธี กังนี้

1. ให้เด็กรายงานเกี่ยวกับการอ่าน โดยพูดคุยถึงหนังสือที่เขาชอบอ่านให้เพื่อนหรือครูฟัง
2. จากการอ่านนำไปสู่การเขียน โดยส่งเสริมให้เด็กเขียนย่อเรื่องที่อ่านมา หรือให้ยกคำพังเพย สุภาษิต เขียนโคลงกลอนที่เขาชอบ และแปลความหมายให้ฟัง
3. จากการอ่านนำไปสู่ศิลปะ เช่น วาดภาพเกี่ยวกับเรื่องราวที่อ่าน นอกจากนี้อาจเล่าเรื่องโดยดัดภาพบนแผ่นป้ายสาส์นก็ได้
4. จากการอ่านนำไปสู่การแสดงละครสมมุติ เช่น สมมุติให้เด็กเป็นตัวละครในเรื่อง แล้วแสดงบทบาทตามเรื่องที่อ่าน
5. จากการอ่านนำไปสู่การเล่นเกมส์ เช่น ทายปริศนาชื่อตัวละครที่อ่าน นำคำที่อ่านมาทายแข่งกัน
6. จากการอ่านนำไปสู่การเชิดหุ่น เมื่ออ่านเรื่องราวแล้วส่งเสริมให้เด็กทำตัวหุ่นง่าย ๆ มาจัดแสดงให้ดู

2.5 แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การฝึกทักษะความเข้าใจในการอ่านระดับต่าง ๆ นั้น ครูสามารถนำกิจกรรมหลายแบบมาใช้ โดยเฉพาะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นการอ่านที่ฝึกการคิดหาเหตุผลในขณะที่อ่าน ดังนั้นกิจกรรมที่นำมาใช้จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิด มีการซักชวนกันอภิปราย ฝึกการประเมินผลและการวิเคราะห์ กิจกรรม

ที่นำมาจัด เพื่อส่งเสริมการอ่าน จัดได้ในหลายลักษณะ คือ

1. การอภิปราย (The Discussion Method) ทิศนา ชัมมณี (อ้างถึงในจิตวิทยา ลิมปิเจริญ 2522 : 54-57) กล่าวว่า การอภิปรายเป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิก ในอันที่จะแสวงหาคำหรือข้อตกลงที่เป็นผลดีที่สุดของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ องค์ประกอบที่จะทำให้การอภิปรายกลุ่มมีประสิทธิภาพ คือ

1. ผู้นำกลุ่ม หรือผู้นำการอภิปราย (Group Leader) เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการอภิปรายกลุ่มเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการอภิปราย กระตุ้นให้สมาชิกใช้ความคิด เชื่อมโยงความคิดของสมาชิก ให้ได้เรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ช่วยระงับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการอภิปราย และสรุปผลของการอภิปราย

2. สมาชิกกลุ่ม (Group Members) เป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การอภิปรายเป็นไปตามจุดประสงค์เท่า ๆ กับผู้นำกลุ่ม ถ้าสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันมากเท่าไร กลุ่มก็จะได้ข้อมูลและวิธีแก้ปัญหาได้รวดเร็ว

3. ปัญหาหรือจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Group Goal or Group Problem) การอภิปรายจะได้ผลดี ถ้าสมาชิกทุกคนเข้าใจปัญหาหรือจุดมุ่งหมายของการอภิปรายร่วมกัน เมื่อเข้าใจตรงกันก็สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ไปในแนวทางเดียวกัน ทำให้การอภิปรายเป็นไปตามขั้นตอน ไม่สะเปะสะปะออกนอกประเด็น และสามารถสรุปผลได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย

4. บรรยากาศของกลุ่ม (Group Climate) บรรยากาศที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการอภิปรายนั้น ควรมีลักษณะที่ทำให้สมาชิกรู้สึกเป็นอิสระและปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความเป็นกันเองในการพูดคุย พอที่จะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านดังกล่าว จะทำให้การอภิปรายเป็นไปอย่างราบรื่น

สำหรับการอภิปรายที่ใช้กับนักเรียนระดับชั้น ป.5-ป.6 ในการเรียนวิชาภาษาไทยนั้น จะเป็นการอภิปรายโดยทั่วไป ซึ่งนักเรียนทุกคนจะมีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งมีวิธีการดำเนินการอภิปราย ดังนี้

1. เลือกประธานและเลขานุการ
2. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการอภิปรายร่วมกัน และเข้าใจตรงกัน
3. ทกลงหลักการและวิธีการดำเนินงานร่วมกัน
4. ดำเนินการอภิปราย
5. สรุปผลการอภิปราย

(ศึกษานิเทศการ, กระทรวง 2528 : 23)

2. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) หมายถึง การจัดสภาพการณ์ เพื่อให้ผู้แสดงมีโอกาสแสดงออกตามธรรมชาติ โดยครูเป็นผู้จัดเตรียมสภาพการณ์ให้ ผู้แสดงจะใช้บทเจรจาและบุคลิกเป็นของตนเอง โดยที่ไม่มีการเตรียมตัวฝึกซ้อมมาก่อน ผู้แสดงและสมาชิกจะวิเคราะห์บทบาทโดยการสังเกต การอภิปราย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการแสดง แชนเฟิลและแชนเฟิล (Shaftel and Shaftel .1972 : 126) กล่าวถึงความมุ่งหมายและประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติว่า ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกทั้งกลุ่ม ทั้งผู้ฟัง ผู้แสดง และผู้สังเกตการณ์ ได้มีโอกาสวิเคราะห์ตีความบทบาทที่ได้คู่กันด้วย เควิด (David . 1962 : 160) กล่าวโดยสรุปถึงลักษณะของการแสดงบทบาทสมมติ ได้ดังนี้

1. มีจุดเน้นความรู้สึกรู้สึกและการแสดงออก
2. ผู้แสดงแต่ละคนอาจแสดงออกไม่เหมือนกัน
3. กำหนดให้เฉพาะสถานการณ์ ผู้แสดงต้องคิดบทบาทและคำพูดของตนเอง
4. เนื้อหา เรื่องราว มีเพียงสภาพการณ์หรือเหตุการณ์บางส่วนเท่านั้น
5. คนผู้อ่านใจผู้แสดงเอง
6. ต้องมีการอภิปรายหลังการแสดงเพื่อรับรู้เหตุผล และความรู้สึกของผู้แสดง

สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยวิธีแสดงบทบาทสมมติ

1. ควรจัดแสดงบทบาทสมมติให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มิใช่แสดงเพื่อความบันเทิง
2. กำหนดเวลาในการแสดงควรยืดหยุ่นได้ เพราะอาจต้องใช้เวลามาก
3. ครูควรคำนึงว่าการแสดงบทบาทสมมติเป็นเพียงแนวทางที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น

จากการศึกษาคู่มือการสอนภาษาไทยชั้น ป.6 (ศึกษานิเทศก์, กระทรวง 2528 : 40-41) สรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำมาเป็นสื่อการสอนวิชาภาษาไทย เพราะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้แสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง เลียนแบบของจริงตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น โดยคิดแสดงทำเองว่าถ้าตนเป็นคนคนนั้น จะต้องทำอย่างนั้น พุคอย่างนี้ ในการแสดงนั้น ครูต้องพยายามแทรกสิ่งที่ต้องการเน้น หรือเนื้อหาที่ต้องการฝึกฝน ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ใฝ่ใจ ความคิด แสดงความคิดเห็นและเป็นการฝึกทักษะในการเรียนภาษาได้เป็นอย่างดี

3. เกม (Games) ทิศนา แชมมณี (2522 : 20) กล่าวว่า เกม เป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้สอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้น ผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งในอันที่จะให้มีผลออกมาในรูปการแพ้-ชนะ วิธีการแบบนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาความรู้สึคนึกคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน

การใช้เกมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดนั้น ผู้สอนต้องเข้าใจหลักการและรายละเอียดในการเล่น เกม ดังนี้

1. กฎ (Rule) กฎหรือกฎเกณฑ์ เป็นส่วนสำคัญมาก เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ โดยไม่พะวงอยู่กับสิ่งที่ไม่ตรงกับประเด็นที่ต้องการ
2. วิธีการ (Rituals) คือ พฤติกรรมของผู้เรียนที่มีผลต่อวิธีการและบรรยากาศในการเล่น เกม ซึ่งจะทำให้เกมนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายได้

3. ขอบข่ายของการเล่น (Boundaries) ควรมีการกำหนดขอบข่ายที่แน่นอน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเกมที่ จะเล่น

4. จุดมุ่งหมายของ เกม (Goals) เป็นจุดสำคัญที่ผู้เล่นทุกคน จะต้องพยายามต่อสู้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ

นอกจากนี้ อารมณ์ การแสดงออก และการใช้ความคิด ยังเป็น องค์ประกอบที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เล่นเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ใ้รับประสบการณ์ จากการเล่น เกม และรู้วิธีการทำงานต่าง ๆ ใ้คดี

สำหรับการนำเกมมาใช้สอนในวิชาภาษาไทยนั้น นับว่าเป็นที่นิยมกัน อย่างกว้างขวาง เพราะเกมช่วยให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา สมพล ชูบุษชา (2524 : 22-23) ใ้สรุปว่าเกมการสอนภาษามีความสำคัญ และประโยชน์ดังนี้

1. เกิดขอบการแข่งขัน ครูจึงควรใช้วิธีการแข่งขันมาช่วย ในการสอน
2. เกมช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน
3. เกมเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการ เรียนรู้ภาษาใ้คดี
4. เกมช่วยผ่อนคลายความเคร่ง เครียดในการ เรียน
5. เกมช่วยให้ใ้เด็กสนใจและไม่เบื่อหน่ายในการ เรียน
6. เกมสร้างพัฒนาการทางร่างกายใ้เด็ก
7. เกมใ้ทำให้การเรียนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว
8. เกมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีใ้เด็ก ใ้รู้จักเอาใ้เพื่อใ้คนอื่น มีความรับผิดชอบและรู้จักปฏิบัติตามกฎ เกมที่
9. เกมช่วยฝึกทักษะทางภาษา
10. เกมเปิดโอกาสใ้เด็กใ้สร้างความสามารถของตนใ้ อย่างเต็มที่
11. เกมช่วยใ้ครูมองเห็นพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนใ้ อย่างชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ใ้แก่การสอนของครู ใ้ต่อไป

4. แบบฝึกทักษะ

อุปกรณ์ที่จะช่วยในการฝึกทักษะการอ่านให้ได้ผลสมบูรณ์นั้น ได้แก่ การใช้สมุดแบบฝึกหัด เพราะนอกจากจะช่วยเร้าให้ผู้ฝึกเกิดความสนใจในการอ่านแล้วยังสามารถที่จะพัฒนาทักษะการอ่านด้านต่าง ๆ เช่น ความคิดเชิงวิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน และนักเรียนสามารถตรวจสอบคำตอบที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง (Russell .1961 : 160)

บิลโล (Billows . 1962 : 125) มีความเห็นว่า "แบบฝึกหัดโดยทั่วไป มักเป็นประเภทผสมปนเป ทำให้ความคิดกระจัดกระจาย ไม่รวมอยู่ในเรื่องเดียวกันโดยเฉพาะ ครูจึงควรสร้างแบบฝึกหัดเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะขึ้น เพราะจะช่วยให้เด็กกระตือรือร้น และสนใจมากกว่า และเขาเห็นว่า การสร้างแบบฝึกหัดนั้น ครูควรคำนึงถึงการใช้ภาษาที่สื่อความหมายเหมาะสมกับวัย วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนพื้นฐานทางภาษาของเด็กด้วย

ในการสร้างแบบฝึกหัดนั้น หลักจิตวิทยาเป็นส่วนสำคัญที่ต้องคำนึงถึง นิกยา ปานทิพย์ (2524 : 26) ได้กล่าวว่าการสร้างแบบฝึกหัดเสริมทักษะการอ่านนั้น ควรอาศัยหลักสำคัญตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาของ พรณี ชูทัย มาประกอบ คือ

1. ความใกล้ชิด (Contiquition) การใช้สิ่งเร้าและการตอบสนอง ที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันจะสร้างความพอใจให้แก่ผู้เรียน
2. การฝึกหัด (Practice) คือ การให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมซ้ำ ๆ เพื่อช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจที่แม่นยำ การอ่านเป็นวิชาทางทักษะ จึงต้องมีการฝึกฝนอยู่บ่อย ๆ เพื่อช่วยให้มีทักษะทางการอ่านเพิ่มขึ้น
3. กฎแห่งผล (Law of Effect) คือ การให้ผู้เรียนทราบผลการทำงานของตน ได้แก่ การเฉลยคำตอบให้นักเรียนทราบผลการทำงานโดยรวดเร็ว นอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้ทราบว่าผลการทำงานของตนเป็นอย่างไร แล้วยังเป็นการสร้างความสำเร็จให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย
4. การจูงใจ (Motivation) ได้แก่ การเรียงแบบฝึกหัดจากง่ายและสั้น ไปสู่แบบฝึกหัดที่ยากและยาวขึ้น ทั้งนี้เนื้อเรื่องที่นำมาสร้างแบบฝึกหัดมีหลากหลาย และหลายรูปแบบ ตลอดจนมีภาพประกอบเรื่องเพื่อเร้าความสนใจของนักเรียนมากขึ้น

ผลการวิจัยของ มลวิภา กมลวัฒนา (2518 : 60) เขาวมาลัย
 สุขอุคม (2518 : 26-27) ปรียิกา จันทโรจน์ (2522 : บทคัดย่อ) เขาวนี่
 เกิดเพทางค์ (2524 : 49) และสนิท กิ่งทวี (2526 : 41) พบว่าแบบฝึกหัดเสริม
 ทักษะช่วยให้นักเรียนมีความสามารถทางการอ่านดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
 .05 จึงสรุปได้ว่าแบบฝึกหัดเสริมทักษะเป็นอุปกรณ์ที่มีประโยชน์ และควรนำมาใช้ส่งเสริม
 ทักษะการอ่าน

5. การใช้นิทานประกอบการสอน

นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบกันมาหรือมีผู้แต่งขึ้นเพื่อความสนุกสนาน
 บันเทิงหรือเพื่อสอนคนในการดำรงชีวิต เนื้อเรื่องในนิทานอาจเป็นเรื่องเหลือเชื่อ
 ไม่สมเหตุสมผล หรือเป็นเรื่องแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะนิทานเป็นเรื่องที่มุ่งให้
 ความเพลิดเพลินเป็นส่วนใหญ่ (วิชนี ศรีไพรวรรณ อ้างถึงใน เกชา จันคาพันธ์ 2527 :
 20)

นิทาน เป็นกิจกรรมสารพัดประโยชน์ เหมาะกับผู้เรียนทุกเพศทุกวัย
 ทุกระดับการศึกษา ในการเล่านั้น อาจเล่าปากเปล่าหรือเล่าโดยมีสื่อประกอบ ให้ผู้ฟัง
 เข้าใจเรื่องราว เกิดความสนุกสนาน มีอารมณ์คล้อยตาม ใ้ข้อคิดและคติเตือนใจ
 (อำไพ สุจริตกุล 2529 : 7)

จากรายงานการสำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและ
 เยาวชน ในปี 2519 (ศึกษาธิการ, กระทรวง อ้างถึงใน สมชาย ตันกิสันคิสม 2527 :
 17) พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาสนใจอ่านนิทานและนิยายมากที่สุด เกชา จันคาพันธ์
 (2527 : 23) ให้ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการนำนิทานหรือวรรณกรรมมาประกอบการสอน
 สรุปได้ดังนี้

1. เลือกเนื้อเรื่องที่อยู่ในขอบข่ายความสนใจของเด็ก
2. พยายามสร้างบรรยากาศเพื่อให้นักเรียนทั้งชั้น มีความ
 พร้อมที่จะฟัง เรื่องที่ครูจะอ่านหรือเล่าให้ฟัง
3. เรื่องที่เลือกมาอ่านหรือเล่าควรช่วยให้ข้อคิด และให้ข้อ-
 เต็มจริงที่ส่งเสริมการเรียนของเด็ก ทั้งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นตัวอย่าง
 ภาษาที่ดีให้แก่เด็กด้วย

4. ถิ่นโอกาสปลูกฝังและพัฒนารสนิยมการอ่าน โดยครูชี้ชวน ให้เด็กสังเกตโครงเรื่อง ภาษา บทบาทของตัวละคร วิธีเขียน และจุดน่าสนใจของ เรื่อง แต่ไม่ควรเน้นมากเกินไป จนลดความบันเทิงของเด็ก

5. นอกจากใช้นิทานหรือวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงแล้ว อาจใช้เป็นเครื่องเร่งให้เด็กเขียนเชิงสร้างสรรค์ ใช้กระตุ้นการอภิปราย ใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน

ในเรื่องของการส่งเสริมการอ่านนี้ มีผู้สนใจและทำการศึกษาไว้หลายท่าน เช่น

มารศรี ขวลิท (2518 : 29) มลวิภา กมลพรวัฒนา (2518 : 26) วณิกา ภักธิชาติ (2518 : 31) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การทดลองเพื่อศึกษาเปรียบเทียบ การสอนอ่านภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกหัดเสริมทักษะกับการสอนแบบเดิม" โดยผู้วิจัยแต่ละ ท่านทำการทดลองกับนักเรียนคนละระดับชั้นกันคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 5 และ 6 ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ใช้แบบฝึกหัดซึ่งเป็นเรื่องสั้น ๆ ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง และ บทสนทนา จำนวน 30 บท และการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านของนักเรียน กลุ่มทดลองก่อนใช้แบบฝึก และหลังการใช้แบบฝึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนความสามารถในการอ่านของนักเรียนกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ และ เมื่อนำพัฒนาการความสามารถในการอ่านของนักเรียนในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มาเปรียบเทียบกันก็พบว่า กลุ่มทดลองมีพัฒนาการความสามารถในการอ่านมากกว่ากลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วรนาถ วิชราธร (2519 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้าง บทเรียนโปรแกรมเรื่องการอ่านเอาเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5" ผล ปรากฏว่าบทเรียนโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 94.83/85.40 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนสามารถทำบทเรียนได้ถูกต้องโดยเฉลี่ยร้อยละ 94.43 และสามารถทำข้อสอบ หลังเรียนบทเรียนโปรแกรมได้ถูกต้องโดยเฉลี่ยร้อยละ 85.40 แสดงว่าบทเรียน โปรแกรมที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ แต่คะแนนเฉลี่ย

หลังเรียนบทเรียนมากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนบทเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนเรียนบทเรียนโปรแกรมแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้น

โอภาส สุกใส (2521 : 59) ได้สร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง แล้วหาประสิทธิภาพของบทเรียนและทดลองใช้ ผลปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาก้าวหน้าขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ชิโรตา (Sirota . 1971 : 2320) ได้ศึกษาเรื่อง "การจักโปรแกรมการอ่านหนังสือให้แก่นักเรียนเพื่อศึกษาว่าจะมีประสิทธิภาพต่อการอ่านของนักเรียนหรือไม่" โดยสุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับ 5 จำนวน 12 ห้อง แบ่งออกเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 6 ห้อง ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการอ่านที่ครูจัดขึ้นให้นักเรียนในแต่ละวัน มีผลต่อประสิทธิภาพในการอ่านหนังสือของนักเรียน กล่าวคือนักเรียนส่วนใหญ่อ่านหนังสือมากขึ้นและอ่านได้ดีขึ้น

วิเศษศักดิ์ โคตรอาษา (2521 : 56) ได้สร้างชุดการสอนสำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนวิชาภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาจากบทเรียนภาษาไทย เรื่อง โพงพาง และ ชวยงัก ผลของการทดลองใช้ปรากฏว่าชุดการสอนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และผลการสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่าชุดการสอนช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น

สมพล ชูบุษชา (2524 : 80) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนหลักภาษาไทยด้วยการสอนแบบบรรยาย โดยใช้และไม่ใช้เกมและเพลงประกอบการสอน สรุปได้ว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนหลักภาษาของกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีบรรยาย กับกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีบรรยาย โดยมีเกมและเพลงประกอบการสอน ปรากฏว่า

1:1 ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนหน่วยที่ 1 เรื่องไทรยางศ์

กับหน่วยที่ 4 เรื่องอักษรนำ อักษรควบ ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง คะแนนเฉลี่ยไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01

1.2 ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนหน่วยที่ 2 เรื่องวรรณยุกต์ กับหน่วยที่ 3 เรื่อง คำเป็นคำตาย ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง คะแนนเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยเห็นว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2. ความคึกคักหรือความจำในเนื้อหาวิชาของกลุ่มควบคุม ที่เรียนหลักภาษาคำยวิชิบรยายกับกลุ่มทดลองที่เรียนคำยวิชิบรยาย โดยมีเกมประกอบเพลง ประกอบการสอน ภายหลังการเรียนแล้ว 2 สัปดาห์ ปรากฏว่า

2.1 คะแนนเฉลี่ยหน่วยที่ 1 เรื่องไทรยางค์ กับหน่วยที่ 4 เรื่อง อักษรควบ-อักษรนำ และกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2.2 คะแนนหน่วยที่ 2 เรื่องวรรณยุกต์ กับหน่วยที่ 3 เรื่อง คำเป็นคำตายของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความคึกคักนั้น กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ดิกเกอร์สัน (Dickerson . 1976 : 6456-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจำคำศัพท์ของนักเรียน ระดับ 1 โดยใช้เกมเคลื่อนไหว (Active Games) เกมเฉื่อย (Passive Games) และกิจกรรมปกติ (Treaditional Activities) เป็นสื่อในการสอนกับนักเรียนชาย 146 คน และนักเรียนหญิง 128 คน โดยกลุ่มที่เรียนคำยเกมเคลื่อนไหว จะเป็นการเล่นเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย กลุ่มที่เรียนคำย เกมเฉื่อย จะเป็นการเล่นที่ใช้บัตรคำและกระดานคำ ส่วนกลุ่มที่เรียนตามปกติ จะทำแบบฝึกหัดลงสมุด ผลปรากฏดังนี้

1. กลุ่มที่เล่นเกมเคลื่อนไหว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าอีกสองกลุ่ม

2. กลุ่มที่เล่นเกมเฉื่อย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ทำกิจกรรมปกติ

3. นักเรียนหญิงเล่นเกมเคลื่อนไหว มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนหญิงที่ทำกิจกรรมปรกติ
4. นักเรียนหญิงที่เล่นเกมเฉื่อยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนหญิงที่ทำกิจกรรมปรกติ
5. นักเรียนชายที่เล่นเกมเคลื่อนไหว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนชายที่เล่นเกมเฉื่อย
6. นักเรียนชายที่เล่นเกมเฉื่อยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนชายที่ทำกิจกรรมปรกติ
7. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชายและหญิง ภายในกลุ่มทั้ง 3 ไม่แตกต่างกัน

ภาณี อัครโสภณ (2523 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านชั้นต้นความก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านชั้นต้นความในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบฝึกการอ่านชั้นต้นความ จำนวน 16 แบบฝึก พบว่าก่อนฝึกและหลังฝึกนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านชั้นต้นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหลังฝึกแล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การอ่านชั้นต้นความดีขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย